

Medisinsk fredsarbeid Internettkurs 1

Helsepersonell, konflikt og
fred

MEDICAL PEACE WORK

Education and Culture

Leonardo da Vinci

En introduksjon til medisinsk fredsarbeid

Kapittel 1: Freds- og
konfliktteori

Kapittel 2: Medisinsk
fredsarbeid – en respons
på voldelig konflikt

Kapittel 3: Ferdigheter i
fredsarbeid for
helsepersonell

Hva er fred?

Copyright 2006 Suji®

MEDICAL PEACE WORK

Education and Culture

Leonardo da Vinci

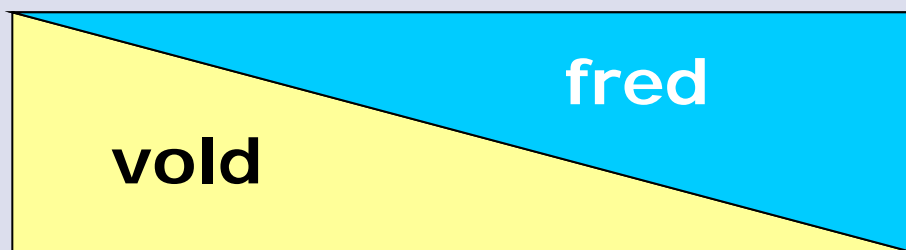
Oppfatninger av fred

- **En tilstand av ro innenfor et samfunn**
 - Frihet fra sivil uro
 - En tilstand av sikkerhet eller orden, garantert gjennom lov eller sedvane
- **Frihet fra urolige eller undertrykkende tanker eller følelser**
- **Harmoni i personlige relasjoner**
- **Tilstand eller periode av overenskomst mellom regjeringer**
- **Pakt eller enighet om å gjøre slutt på fiendtlighet mellom dem som har vært i krig eller i en fiendtlig tilstand**
(Merriam-Webster Online Dictionary)

En helhetlig forståelse av fred

1. Fred som negasjon av vold

- Helse \leftrightarrow sykdom = fred \leftrightarrow vold
- Fred er relativt
- Fred er subjektivt
- Freden vokser når volden minker

Hva er vold?

Definisjon fra Verdens helseorganisasjon:

Vold er **tilsiktet** bruk av **fysisk styrke eller makt, som trussel eller reelt**, mot seg selv, en annen person eller mot en gruppe eller samfunn, som enten resulterer i eller med stor sannsynlighet resulterer i skade, død, psykologisk skade, feilutvikling eller tap.

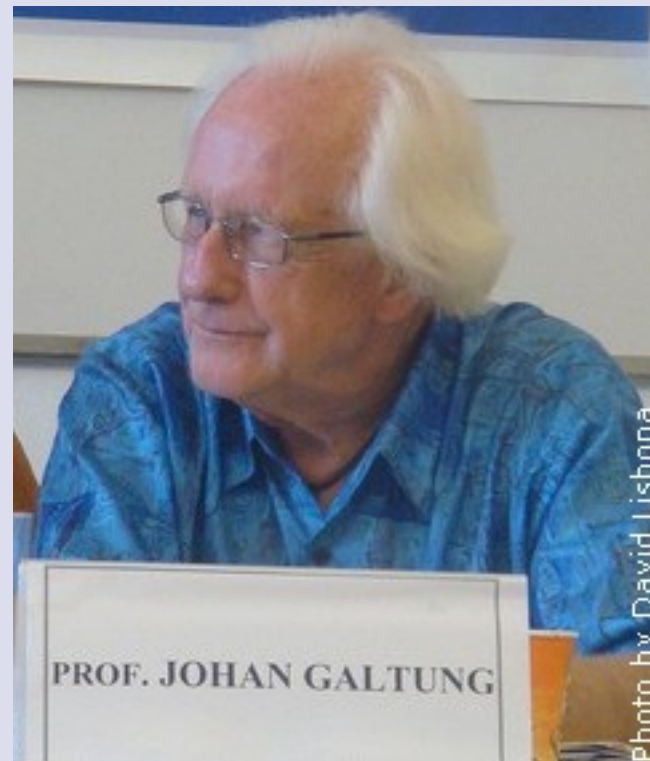
(WHO, 2002:5)

En helhetlig forståelse av vold

**Vold er en
unødvendig
krenkelse av
grunnleggende
behov.**

(Galtung 1996)

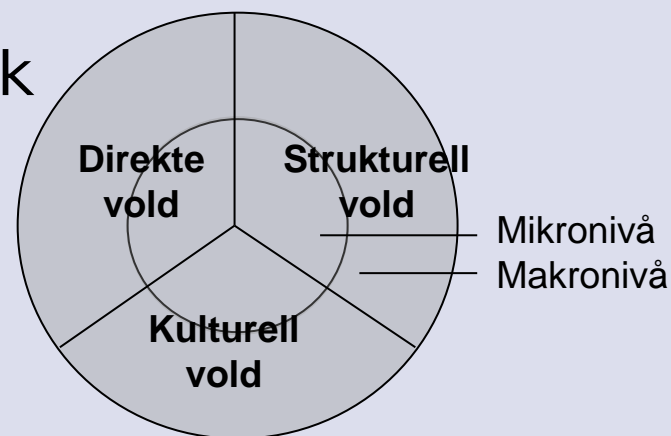
- Behov for å overleve
- Behov for velvære
- Behov for identitet
- Behov for frihet

En helhetlig forståelse av vold

- **Ulike former for vold**

- **Direkte:** bruk av fysisk eller psykisk makt
- **Strukturell:** sosioøkonomisk eller politisk system
- **Kulturell:** legitimerende trekk ved religion, kultur, ideologi, kunst vitenskap og språk

- **Ulike nivåer**

- Kollektiv, mellommenneskelig og selvpåført (WHO)
- Mega, makro, meso og mikro (Galtung)

Et helhetlig forståelse av fred

- Fravær av krig
- Fravær av terror
 - Fravær av menneskerettighetsbrudd
- Fravær av mellommenneskelig vold og selvmord
- Oppfyllelse av grunnbehov
- Individuell og sosial harmoni
- Utvikling og rettferdighet
- Menneskelig sikkerhet

**Negativ
fred**

**Positiv
fred**

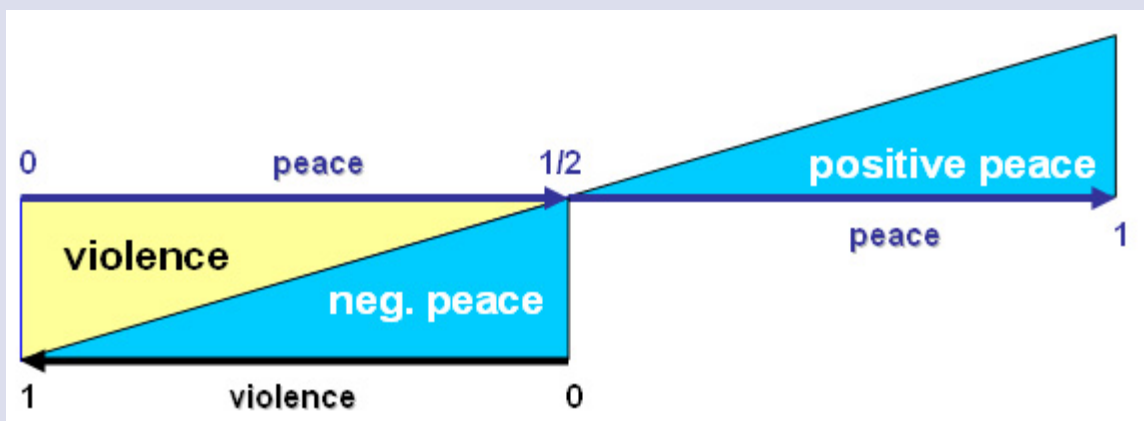

En helhetlig forståelse av fred

2. FRED som en tilstand av total harmoni

HELSE er ikke bare fravær av sykdom eller skrøpelighet, men en tilstand av total mental og sosial velvære. (WHO)

FRED er ikke bare fravær av vold, men ...

En helhetlig forståelse av fred

Typeinndeling av positiv fred

- **Direkte fred**
 - kjærlige, harmoniske handlinger for å lokke fram det gode i hverandre
- **Strukturell fred**
 - rettferdige, horisontale relasjoner
- **Kulturell fred**
 - religion, ideologi, vitenskap, kunst og språk som fremmer direkte og strukturell fred

(tilpasset fra Galtung, 1996:33)

En helhetlig forståelse av fred

3. Fred som evnen til å takle konflikt

God helse: sterkt immunforsvar og rask tilfriskning

Fred: evne til å takle konflikt med empati, kreativitet og med ikke-voldelige midler

(Galtung 2002:8)

En helhetlig forståelse av fred

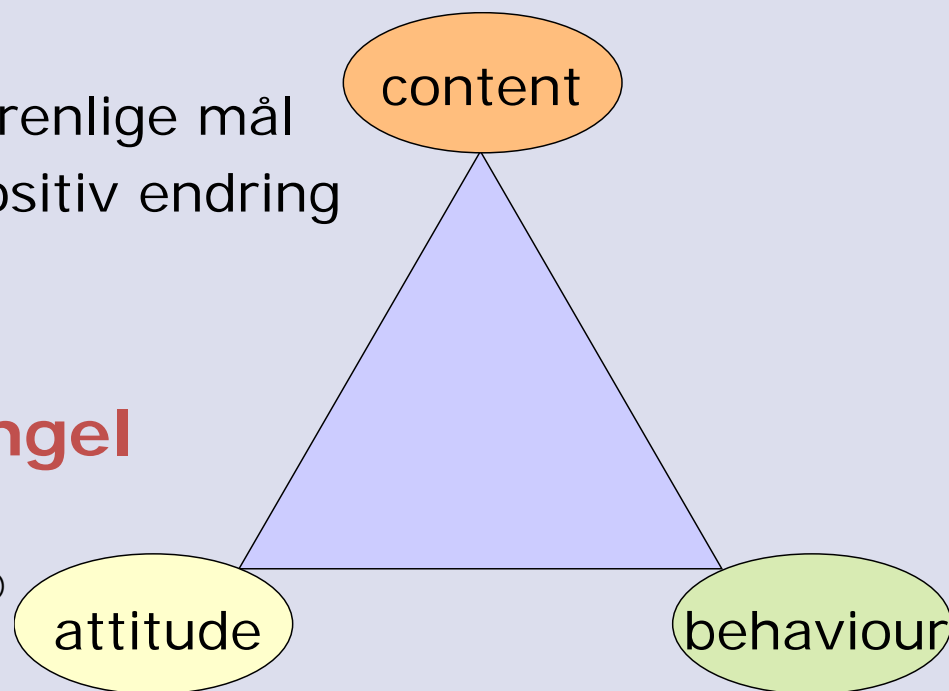
3. Fred som evnen til å takle konflikt

- **Hva er konflikt?**

- sammenstøt mellom uforenlige mål
- nøytralt, potensial for positiv endring
- alltid og over alt
- fra mikro- til makronivå

- **Konflikters ABC-triangel**

(Galtung 1996)

En helhetlig forståelse av fred

3. Fred som evnen til å takle konflikt

- **Fire stadier av konflikt** (Mitchell, i Large 1997:5-6)

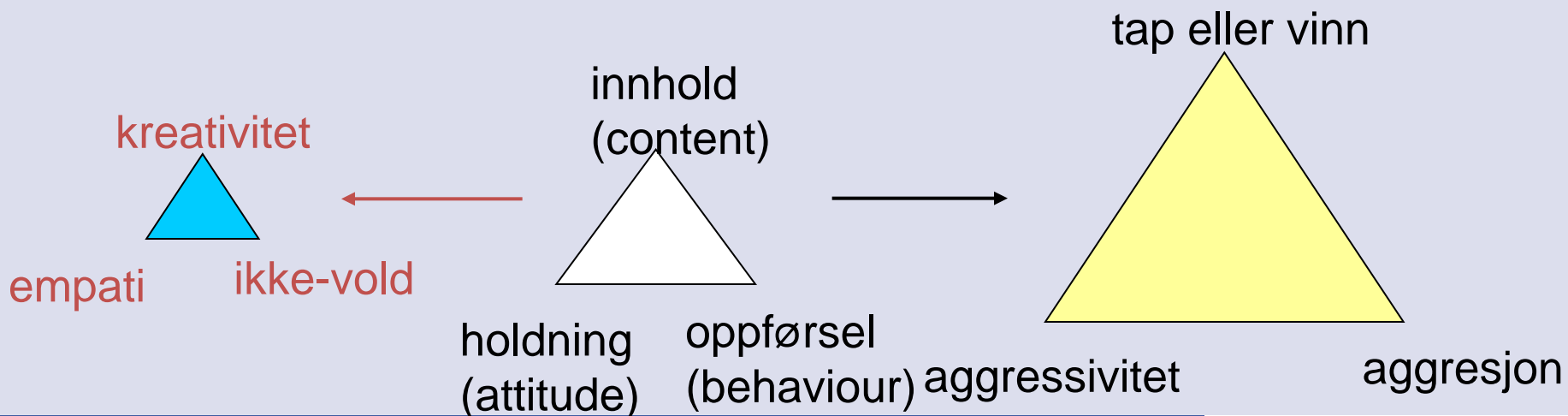
Isolation or cooperation	Beginning of conflict	Latent (hidden) conflict	Manifest (open) conflict
no contact, no interaction, complementary goals	existence of incompatible goals	recognition of incompatible goals	conflict behaviour to achieve goals

– Konflikt

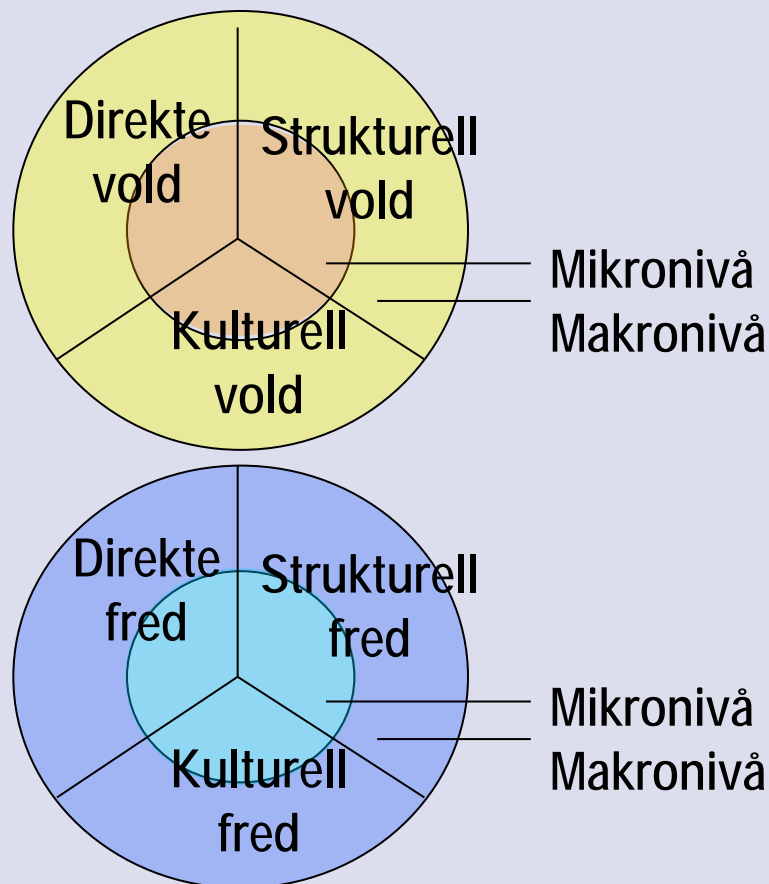
- kan eskalere eller minske
- kan takles med fredelige eller voldelige midler

En helhetlig forståelse av fred

- Vold
 - gjør konflikter til “store problemer”
 - leder ikke til rettferdig og bærekraftig fred
- **Fred – evnen til å takle konflikt**

Hva er fredsarbeid?

Fredelige intervensjoner

- for å redusere eller avskaffe direkte, strukturell eller kulturell vold
- for å bygge harmoniske, gjensidig gunstige relasjoner og strukturer
- for å styrke individer og samfunns fredsevne

Fredelige midler for sosial endring

- **Ikke-voldelig protest og overbevisning**
 - en punktmarkering eller en fredelig demonstrasjon
- **Sosialt ikke-samarbeid**
 - studentstreik
- **Økonomisk ikke-samarbeid**
 - deinvestering, sanksjoner og boikott
 - arbeidere i streik
- **Politisk ikke-samarbeid**
 - Gandhis oppfordring til offentlige tjenestemenn i den britiske administrasjonen i India om å slutte å jobbe
- **Ikke-voldelig intervensjon**
 - Frihetsflotiljen som bragte medisinsk utstyr, mat, byggematerialer og annet nødvendig utstyr til Gaza

En introduksjon til medisinsk fredsarbeid

Kapittel 1: Freds- og
konfliktteori

Kapittel 2: Medisinsk
fredsarbeid – en respons
på voldelig konflikt

Kapittel 3: Ferdigheter i
fredsarbeid for
helsepersonell

Rammeverk og definisjoner

- Hva er medisinsk fredsarbeid?

MEDICAL PEACE WORK

Education and Culture

Leonardo da Vinci

Hva medisinsk fredsarbeid IKKE er:

Photo: Jose Luis Pelaez/Corbis/Sca.npix

MEDICAL PEACE WORK

Education and Culture

Leonardo da Vinci

Helhetlige teorier om fred og helse overlapper hverandre

Fred

Helse

- Velvære
- Menneskelig sikkerhet
- Grunnleggende behov
- Fravær av lidelse, traumer og skade
- Menneskerettigheter

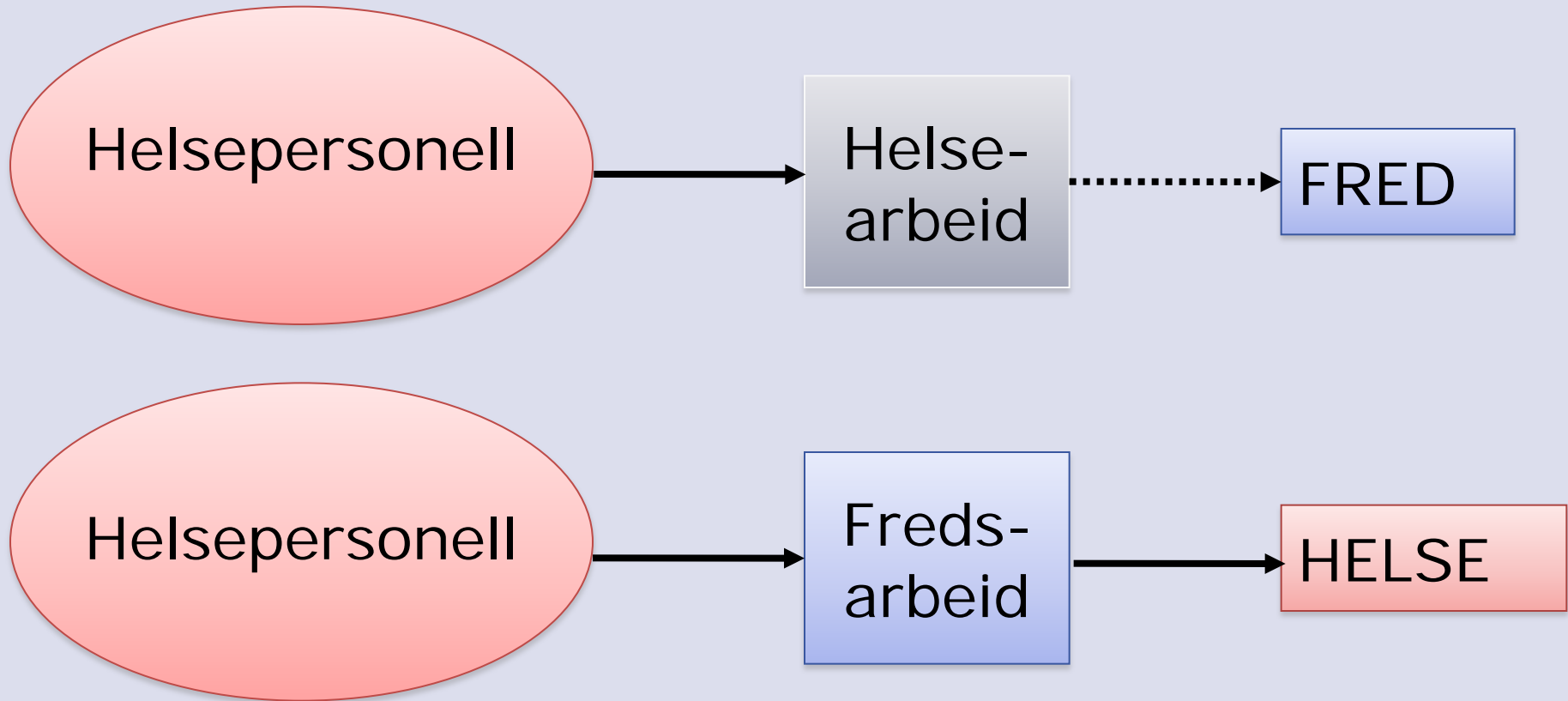
MEDICAL PEACE WORK

Education and Culture

Leonardo da Vinci

Implisitt og eksplisitt medisinsk fredsarbeid

MEDICAL PEACE WORK

Education and Culture

Leonardo da Vinci

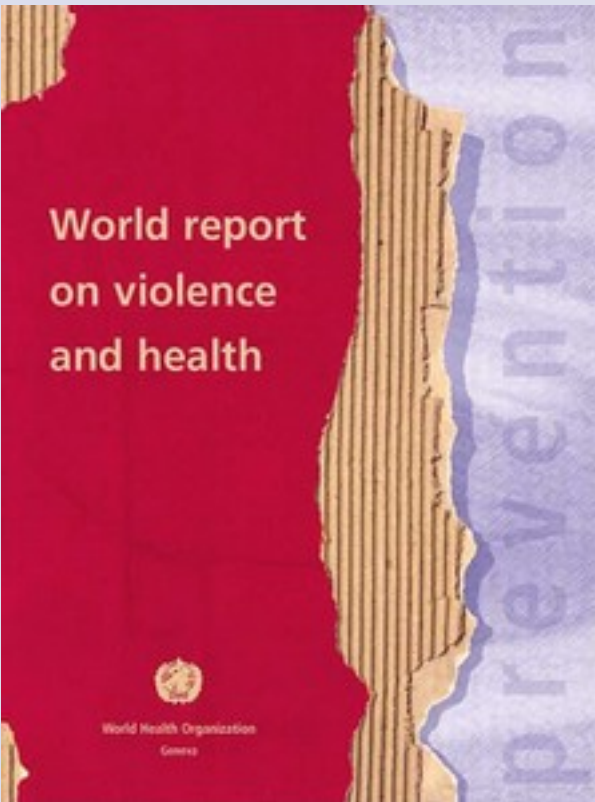
Hvorfor engasjerer helsepersonell seg i fredsarbeid?

1. Vold som et folkehelseproblem
2. Helsepersonell risikerer å begå voldshandlinger
3. Helsearbeid kan forverre en konfliktsituasjon

Anslått antall døde på jorda på grunn av direkte vold i år 2000	
Mord	520 000
Selvmord	815 000
Krigsrelatert	310 000
Total	1 659 000

(WHO 2002: 10)

Vold – et folkehelseproblem

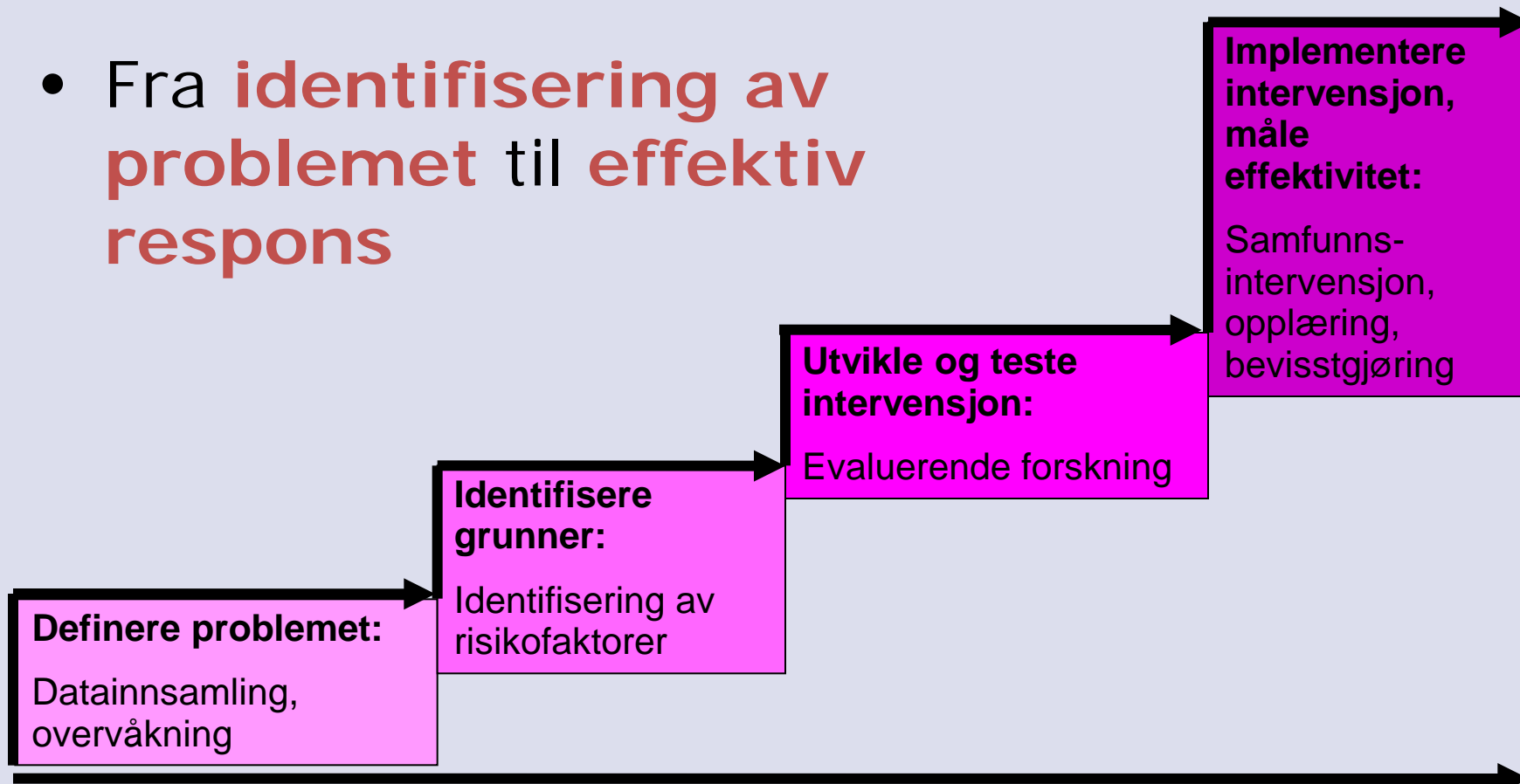
“Vold er ofte forutsigbart og mulig å hindre. Som andre helseproblemer er volden ikke jevnt fordelt over folkegrupper og situasjoner.

Mange av faktorene som øker risikoen for vold sammenfaller på tvers av type vold, og er mulige å modifisere.”

Gro Harlem Brundtland
(WHO 2002)

En folkehelseinlærning til vold

- Fra **identifisering av problemet til effektiv respons**

(Tilpasset fra: Mercy et al. 1993)

MEDICAL PEACE WORK

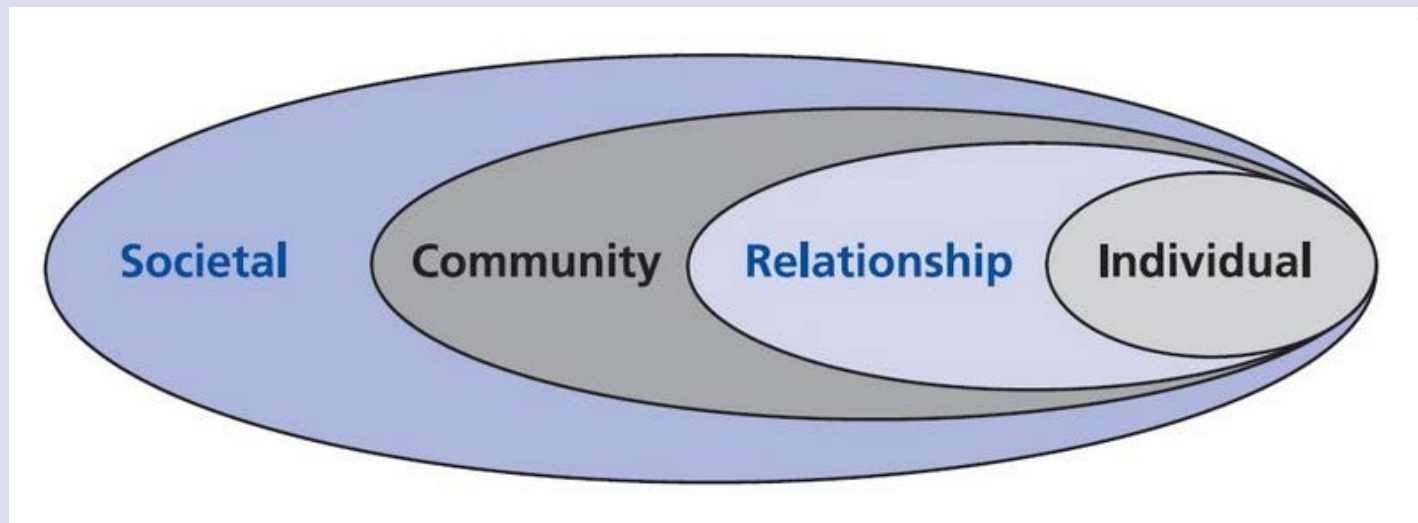

Education and Culture

Leonardo da Vinci

Identifisering av risikofaktorer

- Vold som resultat av et komplekst samspill mellom risiko og beskyttende faktorer på mange nivåer
- En økologisk modell (WHO 2002)

Timing av fredsarbeid

- Primær forebygging
 - Risikofaktorer ↓
 - Beskyttende faktorer ↑
- Sekundær forebygging
 - Tidlig varsling
 - De-eskalering
 - Konflikthåndtering
- Tertiær forebygging
 - Gjenoppbygging
 - Løsning
 - Forsoning

MEDICAL PEACE WORK

Education and Culture

Leonardo da Vinci

Mekanismer for medisinsk fredsarbeid

1. Redefinering av situasjonen
2. Overordnede mål
3. Mekling og transformasjon av konflikten
4. Dissens og ikke-samarbeid
5. Oppdagelse og spredning av kunnskap
6. Gjenoppbygging av samfunnsstrukturen
7. Solidaritet og støtte
8. Psykososial rehabilitering
9. Framvekst og utbredelse av altruisme
10. Begrensing av krigens destruktivitet

(Santa Barbara and MacQueen 2004)

Farer og begrensninger for medisinsk fredsarbeid

- Når helsepersonell deltar i fredsarbeid
 - Risiko for å bli stemplet som ideologisk, ekstrem, splittende eller konfronterende
 - Potensiell splittelse mellom helsepersonell og pasient, arbeidsgiver eller bidragsyter
 - Arbeid for fred, menneskerettigheter, i konfliktmekling osv. er sensitivt og farlig
- Manglende ferdigheter, kunnskap og holdninger
- Ikke raske og enkle løsninger i fredsarbeid

Opplæringsmateriell for medisinsk fredsarbeid

- Web-basert lærings- og ressurscenter
- Syv nettkurs i medisinsk fredsarbeid
 - leksjoner med lærebok
 - testspørsmål
 - problembaserte e-læringscaser

→ www.medicalpeacework.org

MEDICAL PEACE WORK

Education and Culture

Leonardo da Vinci

Mål for opplæringen i medisinsk fredsarbeid

- **Forhindre** krig, terror, menneskerettighetsbrudd og annen maktmisbruk.
- **Fremme** medfølelse, omsorgsfulle relasjoner, rettferdige strukturer og fredskultur.
- **Forbedre** helseutfallet for pasienter og samfunn i voldelige situasjoner.
- **Styrke** helsepersonellens kompetanse i freds- og konfliktarbeid.

Karakteristika ved rammeverket Medical Peace Work

- Helhetlig forståelse av fred
 - Fredsarbeid IKKE bare på toppnivå
 - Fredsarbeid IKKE bare i krigssoner
 - Fredsarbeid IKKE bare for fredsaktivister
- Folkehelsetilnærming til vold og fred
- Eksplisitt fredsarbeid – for HELSENS skyld

En introduksjon til medisinsk fredsarbeid

Kapittel 1: Freds- og
konfliktteori

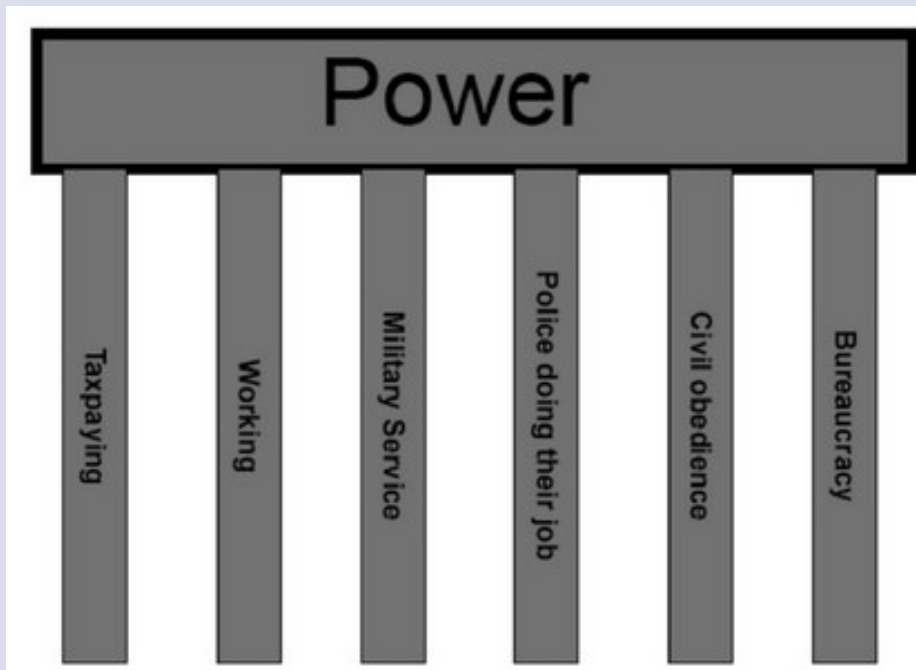
Kapittel 2: Medisinsk
fredsarbeid – en respons
på voldelig konflikt

Kapittel 3: Ferdigheter i
fredsarbeid for
helsepersonell

Ikke-voldelig sosial endring

De fleste sosiale bevegelser bruker ikke-voldelige metoder.

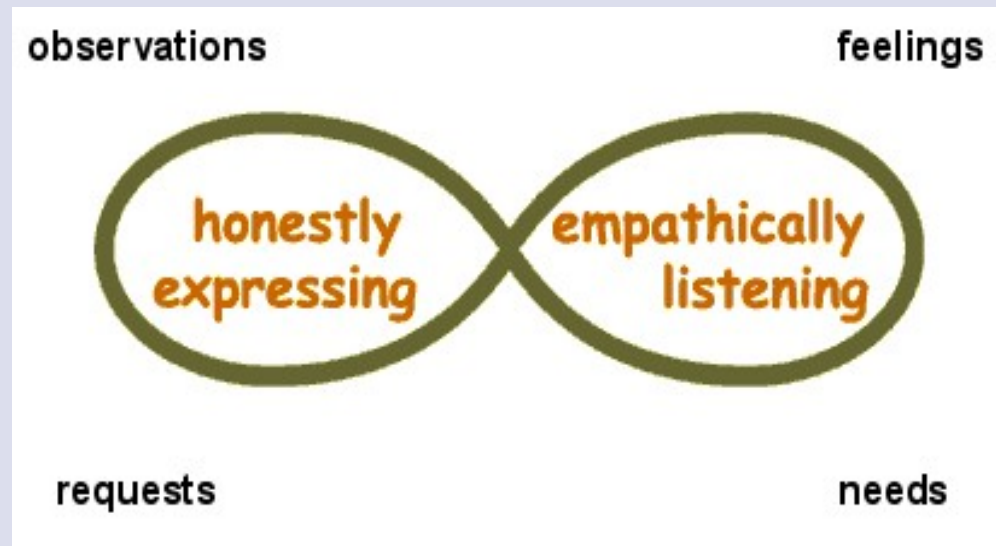
Fjerne maktsøyler gjennom:

- blokader
- boikott
- protester, streiker
- demonstrasjoner
- sivil ulydighet
- gateteater o.l.

Ikke-voldelig kommunikasjon

- Et filosofisk verktøy for læring og menneskelig tilknytning
- Sette empati i sentrum for tenkning og kommunikasjon
- Fire elementer for å uttrykke seg ærlig og lytte empatisk:

(Modell tatt fra the Centre for Nonviolent Communication)

Referanser

- **Centre for Nonviolent Communication** www.cnvc.org
- Galtung J (1996). **Peace by peaceful means**: peace and conflict, development and civilisation. London, Prio/Sage.
- Galtung J (2002). **What is peace studies?** In Johansen J, Vambheim V (eds). Three papers by Johan Galtung. Tromsø, Centre for Peace Studies, University of Tromsø, Norway
- Large J (1997). **Considering conflict**. First consultative meeting on Health as a Bridge for Peace. Les Pensières, Annecy, WHO.
- Mercy J et al. (1993). **Public health policy for preventing violence**. Health Affairs. Winter: 7-29.
- **Merriam-Webster Online Dictionary** www.m-w.com
- Rosenberg M (2003). **Nonviolent communication**: a language of life. Encinitas, CA, Puddle Dancer Press.
- Santa Barbara J, MacQueen G (2004). **Peace through health**: key concepts. The Lancet 364: 384-5.
- WHO (2002). **World report on violence and health**. Geneva, WHO.

© **medicalpeacework.org 2012**

Forfatter Klaus Melf, redaktør Mike Rowson, grafisk profil Philipp Bornschlegl, oversettelse Ellen Krystad